

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W GMINACH WIEJSKICH I MIEJSKO-WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Edyta Gąsiorowska-Mącznik¹

Streszczenie

W artykule przedstawiono uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego. Przedsiębiorczość jako proces wielowymiarowy jest pochodną wielu uwarunkowań pozostających we wzajemnych relacjach. W kontekście rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego przyjęto, że aktywność gospodarcza jest zależna od uwarunkowań przyrodniczych – wynikających z zasobów środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych regionu oraz systemu obszarów chronionych, społecznych – odzwierciedlających strukturę demograficzną, jakość kapitału ludzkiego, poziom infrastruktury społecznej, gospodarczych – zależnych od struktury gospodarki regionu, poziomu infrastruktury technicznej, finansowego wspierania rozwoju przedsiębiorczości i instytucjonalnych – związanych z aktywnością władz lokalnych i działalnością instytucji otoczenia biznesu.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, obszary wiejskie, województwo świętokrzyskie.

1. Wprowadzenie

Przedsiębiorczość jako proces wielowymiarowy jest pochodną wielu uwarunkowań pozostających we wzajemnych relacjach. W kontekście rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego przyjęto, że aktywność gospodarcza jest zależna od uwarunkowań przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych.

¹ Politechnika Świętokrzyska w Kielcach, Wydział Zarządzania i Modelowania Komputerowego / Kielce University of Technology, Faculty of Management and Computer Modelling, e-mail: edytag@tu.kielce.pl.

Celem pracy jest ocena przestrzennego zróżnicowania uwarunkowań przedsiębiorczości w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego. W badaniach wykorzystano zmienne diagnostyczne opisujące uwarunkowania przyrodnicze, społeczne, gospodarcze i instytucjonalne, przyjęte na podstawie oceny merytorycznej, przy uwzględnieniu kryteriów doboru zmiennych diagnostycznych, tj. ich uniwersalności, mierzalności, dostępności, jakości oraz interpretowalności².

Badaniem objęto 97 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich – z wyłączeniem obszaru miasta. Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS i dotyczą 2014 roku.

2. Metoda badań

Na podstawie wybranych cech empirycznych obliczono syntetyczne miary dla analizowanych zagadnień przy zastosowaniu metody wzorca rozwoju Z. Hellwiga. Skonstruowano abstrakcyjny obiekt G_o , nazywany wzorcem rozwoju. Wzorec rozwoju posiada zestandaryzowane współrzędne $z_{o1}, z_{o2}, \dots, z_{ok}$, gdzie:

$$Z_{ok} = \begin{cases} \max\{z_{ik}\} - \text{jesli } x_k \text{ jest } \textit{stymulant} \\ \min\{z_{ik}\} - \text{jesli } x_k \text{ jest } \textit{destymulant} \end{cases}$$

Odległość pomiędzy poszczególnymi gminami a obiektem G_o (wzorcem), oznaczoną jako c_{io} , oblicza się według wzoru:

$$c_{io} = \sqrt{\sum_{k=1}^K (z_{ik} - z_{ok})^2} \quad (i = 1, 2, 3, \dots, N)$$

Utworzona zmienna c_{io} , według poniższej formuły nie jest unormowana. Skonstruowano zatem tzw. względny taksonomiczny miernik rozwoju, który obliczono według wzoru:

$$d_i = 1 - \frac{c_{io}}{c_o}, \quad (i = 1, 2, 3, \dots, N)$$

gdzie:

$$c_o = \overline{c_o} + 2 \cdot s_o$$

² Uniwersalność zmiennych diagnostycznych podkreśla ich powszechnie uznaną wagę i znaczenie. Mierzalność oznacza, że zmienne dają się w sposób bezpośredni lub pośredni zmierzyć. Dostępność uwarunkowana jest przez możliwość uzyskania pełnych informacji liczbowych. Jakość stawia wymóg uzyskania dostatecznej dokładności danych. Interpretowalność nakłada warunek doboru takich zmiennych, które mają wysoką wartość merytoryczną, (Zeliaś, 2000, s. 37–38).

\bar{c}_o , s_o – odpowiednio średnia arytmetyczna i odchylenie standardowe ciągu c_{io} ($i = 1, 2, 3, \dots, N$);

gdzie:

$$c_o = \frac{1}{N} \cdot \sum_{i=1}^N c_{io}$$

oraz

$$s_o = \sqrt{\frac{1}{N} \cdot \sum_{i=1}^N (c_{io} - c_o)^2}$$

Otrzymana w wyniku obliczeń syntetyczna miara rozwoju d_i przyjmuje wartości z przedziału od 0 do 1 ($0 \leq d_i \leq 1$). Górna jej granica wynosi 1, natomiast prawdopodobieństwo, że będzie mniejsza od 0 jest niewielkie. Im wartość miary d_i jest bliższa jedności, tym dany obiekt (gmina) jest mniej oddalony od wzorca i charakteryzuje się wyższym poziomem rozwoju.

Za podstawę wyodrębnienia klas gmin regionu przyjęto przedziały wartości miernika poziomu rozwoju d_i , zbudowane na podstawie średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego. Przyjęto podział na cztery klasy³:

Klasa:	Formuła:
wysoka	$d_i \geq \bar{d}_i + s_{d_i}$
średnia	$\bar{d}_i \leq d_i < \bar{d}_i + s_{d_i}$
niska	$\bar{d}_i - s_{d_i} \leq d_i < \bar{d}_i$
bardzo niska	$d_i < \bar{d}_i - s_{d_i}$

gdzie: d_i – wartość wskaźnika syntetycznego,

\bar{d}_i – wartość średnia wskaźnika syntetycznego d_i ,

s_{d_i} – odchylenie standardowe wskaźnika d_i .

3. Uwarunkowania przyrodnicze

Uwarunkowania przyrodnicze charakteryzowane przez cechy klimatu lokalnego (w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej), powierzchnie lasów, zasoby wodne, wielkość i dostępność zasobów surowcowych, walory środowiskowe (w tym obszary prawnie chronione) pobudzają lub ograniczają rozwój przedsiębiorczości. Te same uwarunkowania, które dla potencjalnych przedsiębiorców mogą stanowić barierę w postaci górzystego ukształtowania terenu, wysokiego poziomu lesistości, ograniczeń prawnych obowiązujących na obszarach chronionych, przez innych

³ Podział gmin na 4 klasy przyjęto za: (Salomon, 2005, s. 99).

przedsiębiorców mogą zostać uznane za atuty i sprzyjać rozwojowi takich form działalności gospodarczej, jak na przykład kultywacja krajobrazu, agroturystyka i ekoagroturystyka.

Do oceny uwarunkowań przyrodniczych przyjęto następujące cechy:

- X_1 – wielkość nakładów na ochronę środowiska [zł/ 1mieszkańca],
- X_2 – udział gruntów leśnych w powierzchni ogółem,
- X_3 – udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem.

Przyjęto, iż cechy x_2 i x_3 , z punktu widzenia rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich Świętokrzyskiego, są stymulantami. Mogą bowiem sprzyjać rozwojowi takich form działalności gospodarczej, jak między innymi: turystyka wiejska, agroturystyka i ekoagroturystyka, kultywacja terenu, przemysł drzewny i inne niekolidujące z przyrodą formy działalności gospodarczej.

Klasyfikację gmin na grupy typologiczne przeprowadzono na podstawie następujących formuł:

Tabela 1. Klasyfikacja gmin ze względu na uwarunkowania przyrodnicze w roku 2014

Formuła	Klasa	Rok 2014
$d_i \geq \bar{d}_i + s_{d_i}$	wysoka	$d_1 \geq 0,276$
$\bar{d}_i \leq d_i < \bar{d}_i + s_{d_i}$	średnia	$0,184 \leq d_1 < 0,276$
$\bar{d}_i - s_{d_i} \leq d_i < \bar{d}_i$	niska	$0,092 \leq d_1 < 0,184$
$d_i < \bar{d}_i - s_{d_i}$	bardzo niska	$d_1 < 0,092$

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Salomon, 2005, s. 99)

Otrzymana w wyniku obliczeń syntetyczna miara rozwoju d_i przyjmuje wartości z przedziału od 0 do 1 ($0 \leq d_i \leq 1$). Im wartość wskaźnika d_i jest bliższa 1, tym dany obiekt (gmina) charakteryzuje się wyższym poziomem rozwoju.

Dla badanych gmin wartości wskaźnika syntetycznego dla uwarunkowań przyrodniczych mieszczą się w przedziale od 0,055 do 0,638. Dyspersja przestrzenna wskaźnika Hellwiga wynosi 0,583 i wskazuje na duże różnice w uwarunkowaniach przyrodniczych dla rozwoju przedsiębiorczości.

Przeprowadzona zgodnie z założeniami przedstawionymi w tabeli 1 klasyfikacja gmin ze względu na ich uwarunkowania przyrodnicze, doprowadziła do wyodrębnienia 4 klas gmin.

W klasie wysokiej znalazło się 12 gmin. Do klasy średniej zaliczono 28 gmin. Do klasy niskiej zostało zaliczonych 45 gmin. Ostatnią, bardzo niską klasę utworzyło 12 gmin.

Rys. 1. Zróżnicowanie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego ze względu na uwarunkowania przyrodnicze w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne

Na pierwszym miejscu pod względem wartości wskaźnika syntetycznego dla uwarunkowań przyrodniczych uplasowała się gmina Chmielnik, a ostatnią lokatę zajmowała gmina Skalbierz. Na zmiany uwarunkowań przyrodniczych gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego, w najbardziej znaczącym stopniu wpływ wywarły nakłady na ochronę środowiska [zł/1 mieszkańca]. Współczynnik zmienności dla tej cechy wyniósł 268,74%. Natomiast najmniej różnicującą cechą analizowanych gmin okazał się udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem. Współczynnik zmienności dla tej cechy wyniósł 65,91%.

Gminy o najkorzystniejszych uwarunkowaniach przyrodniczych dla rozwoju przedsiębiorczości położone są przede wszystkim w bezpośrednim sąsiedztwie Kielc i na północy regionu – w paśmie Gór Świętokrzyskich.

Gminy o najmniej korzystnych uwarunkowaniach rozmieszczone są w południowej i wschodniej części badanego obszaru, a więc w jego rolniczej części.

4. Uwarunkowani społeczne

Uwarunkowania społeczne, a wśród nich uwarunkowania demograficzne, jakość zasobów ludzkich i poziom rozwoju infrastruktury społecznej, stanowią jeden z ważniejszych determinantów rozwoju przedsiębiorczości, zarówno o charakterze pozytywnym, jak i negatywnym. Znaczenie poszczególnych determinantów ulega zmianie w czasie. Wynika to przede wszystkim ze zmian technologicznych i postępu cywilizacyjnego. Zjawiska te powodują, że z jednej strony następuje zmniejszenie znaczenia niektórych elementów infrastruktury społecznej na rzecz innych (przykładowo zmniejsza się znaczenie dostępu do biblioteki na rzecz dostępu do Internetu). Z drugiej zaś strony wzrasta rola zasobów ludzkich, zwłaszcza w dobie gospodarki opartej na wiedzy.

W badaniach uwzględniono następujące cechy dotyczące uwarunkowań społecznych:

X_1 – ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (destymulanta),

X_2 – współczynnik aktywności zawodowej,

X_3 – gęstość zaludnienia,

X_4 – liczba placówek zdrowia na 1000 mieszkańców,

X_5 – liczba bibliotek na 1000 mieszkańców,

X_6 – całoroczne miejsca noclegowe na 1 mieszkańca,

X_7 – powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca,

X_8 – procentowy udział komputerów w szkole podłączonych do Internetu,

X_9 – udział radnych z wyższym wykształceniem.

Klasyfikację gmin przeprowadzono na podstawie następujących formuł:

Tabela 2. Klasyfikacja gmin ze względu na uwarunkowania społeczne w 2014 roku

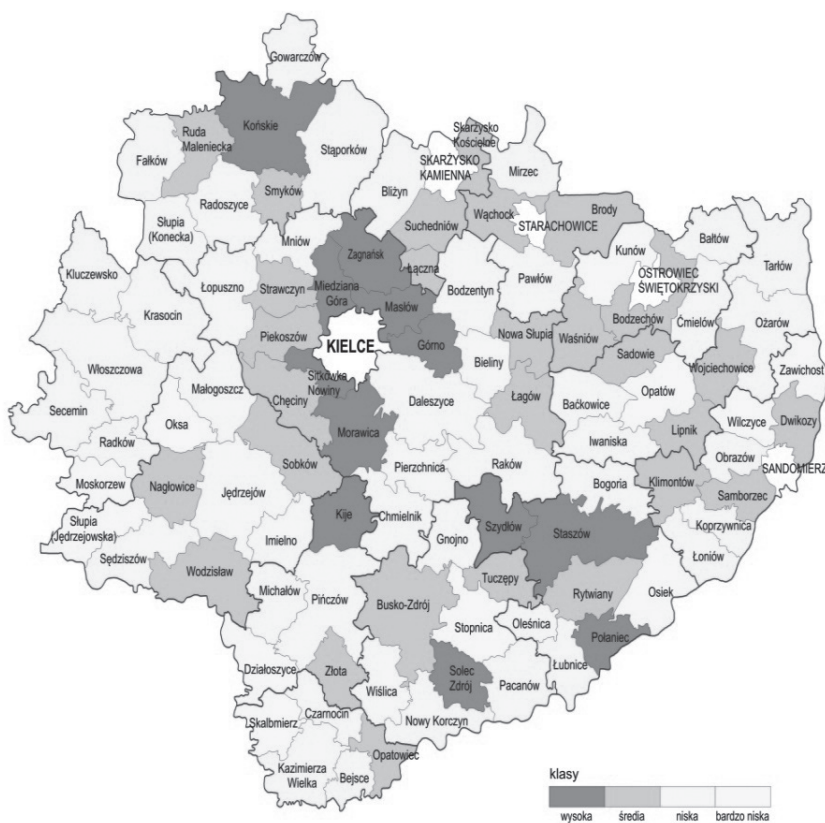
Formuła	Klasa	Rok 2014
$d_i \geq \bar{d}_i + s d_i$	wysoka	$d_1 \geq 0,184$
$\bar{d}_i \leq d_i < \bar{d}_i + s d_i$	średnia	$0,122 \leq d_1 < 0,184$
$\bar{d}_i - s d_i \leq d_i < \bar{d}_i$	niska	$0,061 \leq d_1 < 0,122$
$d_i < \bar{d}_i - s d_i$	bardzo niska	$d_1 < 0,061$

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Salomon, 2005, s. 99)

Dla badanych gmin wartości wskaźnika syntetycznego dla uwarunkowań społecznych mieszczą się w przedziale od $-0,005$ do $0,326$. Gmina Działoszyce charakteryzuje się ujemną wartością wskaźnika syntetycznego. Ujemna wartość tego

wskaźnika pojawia się w przypadku, gdy analizowane obiekty charakteryzują się znacznie słabszym rozwojem od pozostałych. Rozpiętość wskaźnika syntetycznego dla jednostki o najwyższym i najniższym poziomie rozwoju społecznego wynosi 0,331. Wartości te wskazują na średnie różnice w rozwoju społecznym pomiędzy badanymi gminami.

Przeprowadzona zgodnie z założeniami przedstawionymi w tabeli 2 klasyfikacja gmin ze względu na ich uwarunkowania społeczne, doprowadziła do wyodrębnienia 4 klas gmin. W klasie wysokiej znalazło się 12 gmin. Do klasy średniej zaliczono 27 gmin. Do klasy niskiej zostało zaliczonych 47 gmin. Ostatnią, bardzo niską klasę, utworzyło 11 gmin.

Rys. 2. Zróznicowanie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego ze względu na uwarunkowania społeczne w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne

W badanej grupie gmin najwyższy poziom rozwoju społecznego osiągnęła gmina Sitkówka-Nowiny, najniższy zaś gmina Działoszyce. Na najwyższą pozycję

gminy Sitkówka-Nowiny wpłynęły cechy: współczynnik aktywności zawodowej, gęstość zaludnienia, liczba placówek zdrowia na 1000 mieszkańców i całoroczne miejsca noclegowe na 1 mieszkańca. O najniższej pozycji gminy Działoszyce zdecydowały cechy: liczba bibliotek na 1000 mieszkańców, całoroczne miejsca noclegowe na 1 mieszkańca, procentowy udział komputerów w szkole podłączonych do Internetu.

Gminy najbardziej różnicowała cecha: całoroczne miejsca noclegowe na 1 mieszkańca. Dla tej cechy współczynnik zmienności wyniósł 273,05%. Kolejną cechą różnicującą gminy jest współczynnik aktywności zawodowej. Współczynnik zmienności wyniósł 110,92%. Najmniej różnicującą cechą jest ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik zmienności wyniósł 8,75%.

Najkorzystniejsze uwarunkowania społeczne dla rozwoju przedsiębiorczości cechowały gminy miejsko-wiejskie: Busko-Zdrój, Pińczów, Końskie i Staszów oraz gminy wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie Kielc.

Gminy o niskim poziomie rozwoju społecznego są rozmieszczone równomiernie na obszarze województwa. W każdym powiecie co najmniej jedną gminę cechuje, niższy od średniej dla województwa poziom rozwoju społecznego.

5. Uwarunkowania gospodarcze

Uwarunkowania gospodarcze stanowią siłę sprawczą zachowań przedsiębiorczych. Przedsiębiorczość rozwija się w sprzyjających warunkach gospodarczych. Jednoznaczne określenie, który z czynników należących do zbioru uwarunkowań gospodarczych stanowi główną determinantę rozwoju przedsiębiorczości nie jest łatwe. Literatura przedmiotu przypisuje duże znaczenie infrastrukturze technicznej. Zależność między poziomem jej rozwoju a poziomem rozwoju przedsiębiorczości ma charakter sprzężenia zwrotnego, w której coraz częściej rolę bodźca przyjmuje infrastruktura.

W badaniach uwzględniono następujące cechy dotyczące uwarunkowań gospodarczych:

- X_1 – dochody ogółem [zł/ 1mieszkańca],
- X_2 – dochody własne [zł/ 1mieszkańca],
- X_3 – podmioty REGON na 10 tys. mieszkańców,
- X_4 – długość sieci wodociągowej [km na 100 km²],
- X_5 – długość sieci kanalizacyjnej [km na 100 km²],
- X_6 – długość sieci gazowej [km na 100 km²],
- X_7 – długość sieci drogowej (drogi gminne utwardzone) [km na 100 km²].

W zbiorze cech związanych z uwarunkowaniami gospodarczymi wszystkie stanowią stimulanty.

Klasyfikację gmin przeprowadzono na podstawie następujących formuł:

Tabela 3. Klasyfikacja gmin ze względu na uwarunkowania gospodarcze w 2014 roku

Formuła	Klasa	Rok 2014
$di \geq \bar{di} + sdi$	wysoka	$d_1 \geq 0,228$
$\bar{di} \leq di < \bar{di} + sdi$	średnia	$0,152 \leq d_1 < 0,228$
$\bar{di} - sdi \leq di < \bar{di}$	niska	$0,076 \leq d_1 < 0,152$
$di < \bar{di} - sdi$	bardzo niska	$d_1 < 0,076$

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Salomon, 2005, s. 99)

W badanej grupie gmin wartości wskaźnika syntetycznego dla uwarunkowań gospodarczych mieszczą się w przedziale od 0,052 do 0,620. Rozpiętość wskaźnika Hellwiga dla jednostki o najwyższym i najniższym poziomie rozwoju gospodarczego wynosi 0,568, co świadczy o dużej dysproporcji pomiędzy gminami.

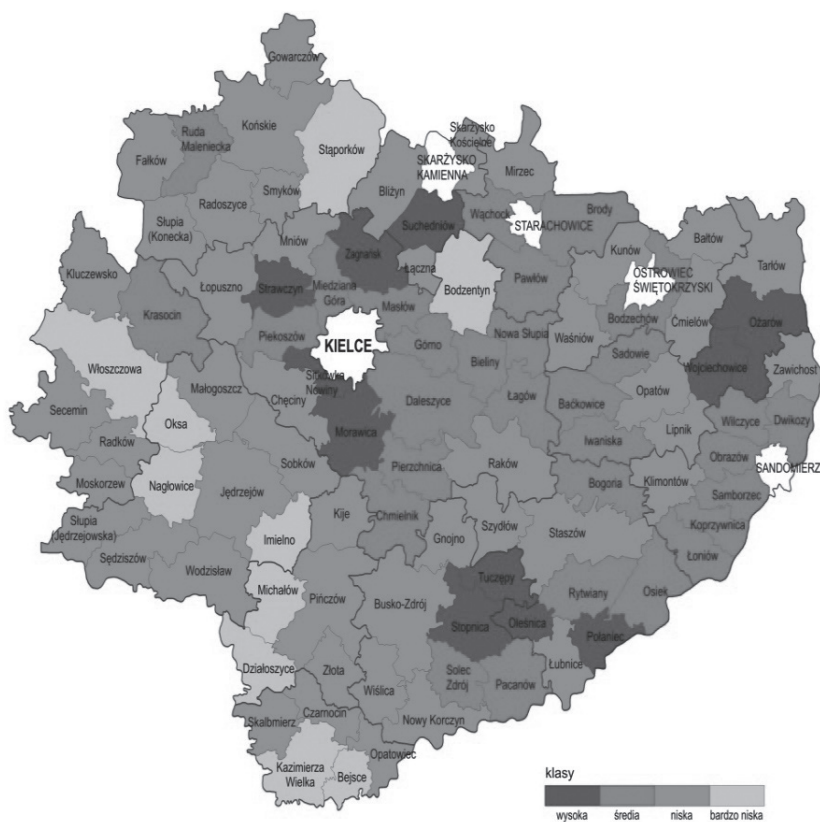
Przeprowadzona zgodnie z założeniami przedstawionymi w tabeli 3 klasyfikacja gmin ze względu na ich uwarunkowania gospodarcze, doprowadziła do wyodrębnienia 4 klas gmin. W klasie wysokiej znalazło się 11 gmin. Do klasy średniej zaliczono 29 gmin. Do klasy niskiej zostało zaliczonych 47 gmin. Ostatnią, bardzo niską klasę, utworzyło 10 gmin.

Najwyższy poziom rozwoju gospodarczego osiągnęła gmina Sitkówka-Nowiny, a ostatnią lokatę zajęła gmina Bodzentyn.

Najbardziej różnicowała gminy cecha: długość sieci kanalizacyjnej [km na 100 km²]. Dla tej cechy współczynnik zmienności wyniósł 184,71%. Kolejną różnicującą gminy cechą była: długość sieci wodociągowej [km na 100 km²]. Współczynnik zmienności wyniósł 160,72%. W najmniejszym stopniu różnicującą cechą były dochody ogółem [zł/ 1mieszkańca]. Współczynnik zmienności wyniósł 25,37%.

Gminy o najkorzystniejszych uwarunkowaniach gospodarczych dla rozwoju przedsiębiorczości położone są w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy województwa lub są ośrodkami przemysłowymi (np.: Ożarów i Połaniec). Gminy o korzystnych uwarunkowaniach położone są w większej odległości od Kielc, ale z dobrym połączeniem komunikacyjnym z tym miastem. Miejscowości te tworzą lokalne centra wzrostu.

Gminy o najmniej korzystnych uwarunkowaniach gospodarczych dla rozwoju przedsiębiorczości rozmieszczone są w przeważającej liczbie przypadków w południowej i zachodniej części Świętokrzyskiego. Należą do gmin monofunkcyjnych, o charakterze rolniczym, położonych peryferyjnie względem największych miast regionu.

Rys. 3. Zróżnicowanie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego ze względu na uwarunkowania gospodarcze w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne

6. Uwarunkowania instytucjonalne

Uwarunkowania instytucjonalne mają na poziomie lokalnym zasadnicze znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości. Szczególną rolę przypisuje się dwóm grupom podmiotów: władzom lokalnym i instytucjom otoczenia biznesu (Nowak, 2009, s. 33). Od pierwszych oczekuje się tworzenia dogodnych dla przedsiębiorstw warunków działania, od drugich pomocy w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Aktywność władz lokalnych i instytucji otoczenia biznesu przejawiająca się w stosowaniu różnorodnych instrumentów, sprzyja wzrostowi efektywności działań przedsiębiorstw i jest jednym z elementów wpływających na przyciągnięcie do gminy nowych inwestorów. Z instrumentów wsparcia mogą korzystać obecni i przyszli przedsiębiorcy, szczególnie zaś firmy z sektora MSP, zwłaszcza gdy funkcjonują na obszarach wiejskich.

W badaniach uwzględniono następujące cechy dotyczące uwarunkowań instytucjonalnych:

X_1 – udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem,

X_2 – środki na dofinansowanie zadań własnych pozyskane z innych źródeł [zł/ 1 mieszkańca].

Klasyfikację gmin przeprowadzono na podstawie następujących formuł:

Tabela 4. Klasyfikacja gmin ze względu na uwarunkowania instytucjonalne w roku 2014

Formuła	Klasa	Rok 2014
$di \geq \bar{di} + sdi$	wysoka	$d_1 \geq 0,306$
$\bar{di} \leq di < \bar{di} + sdi$	średnia	$0,204 \leq d_1 < 0,306$
$\bar{di} - sdi \leq di < \bar{di}$	niska	$0,102 \leq d_1 < 0,204$
$di < \bar{di} - sdi$	bardzo niska	$d_1 < 0,102$

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Salomon, 2005, s. 99)

Dla badanych gmin wartości wskaźnika syntetycznego dla uwarunkowań instytucjonalnych mieszczą się w przedziale od 0,014 do 0,620. Dyspersja przestrzenna wskaźnika Hellwiga wynosi 0,439 i wskazuje na stosunkowo duże różnice pomiędzy gminami w uwarunkowaniach instytucjonalnych dla rozwoju przedsiębiorczości.

Przeprowadzona zgodnie z założeniami przedstawionymi w tabeli 4 klasyfikacja gmin ze względu na ich uwarunkowania instytucjonalne doprowadziła do wyodrębnienia 4 klas gmin. W klasie wysokiej znalazło się 8 gmin. Do klasy średniej zaliczono 35 gmin. Do klasy niskiej zostało zaliczonych 30 gmin. Ostatnią, bardzo niską klasę, utworzyło 13 gmin.

Najwyższy poziom osiągnęła gmina Wiślica, najniższy zaś gmina Słupia Konecka. Najbardziej różnicuje gminy cecha: środki na dofinansowanie zadań własnych, pozyskane z innych źródeł [zł/1 mieszkańca]. Współczynnik zmienności wyniósł 197,80%. Rozkład przestrzenny gmin w badanym zakresie wskazuje, że wokół ośrodków miejskich Świętokrzyskiego, częściej niż wokół ośrodków wiejskich koncentrują się gminy o korzystnych uwarunkowaniach instytucjonalnych (Miłek, 2012, s. 170). Jednak gminy, które osiągnęły wysokie lokaty są położone peryferyjnie względem miast. O ich wysokich pozycjach zadecydowała aktywność władz lokalnych w pozyskiwaniu środków pieniężnych na dofinansowanie zadań własnych gminy.

Rys. 4. Zróżnicowanie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego ze względu na uwarunkowania instytucjonalne w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne

7. Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – ujęcie syntetyczne

Na podstawie wszystkich cech przyjętych do analizy dokonano syntetycznej oceny uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich Świętokrzyskiego.

Klasyfikację gmin przeprowadzono na podstawie następujących formuł:

Tabela 5. Klasyfikacja gmin ze względu na uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w roku 2014

Formuła	Klasa	Rok 2014
$di \geq \bar{di} + sdi$	wysoka	$d1 \geq 0,144$
$\bar{di} \leq di < \bar{di} + sdi$	średnia	$0,096 \leq d1 < 0,144$
$\bar{di} - sdi \leq di < \bar{di}$	niska	$0,048 \leq d1 < 0,096$
$di < \bar{di} - sdi$	bardzo niska	$d1 < 0,048$

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Salomon, 2005, s. 99)

Przeprowadzona zgodnie z założeniami przedstawionymi w tabeli 5 klasyfikacja gmin ze względu na uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości, doprowadziła do wyodrębnienia 4 klas gmin. W 2014 roku w klasie wysokiej znalazło się 11 gmin. Do klasy średniej zaliczono 29 gmin. Do klasy niskiej zostało zaliczonych 46 gmin. Ostatnią, bardzo niską klasę, utworzyło 11 gmin.

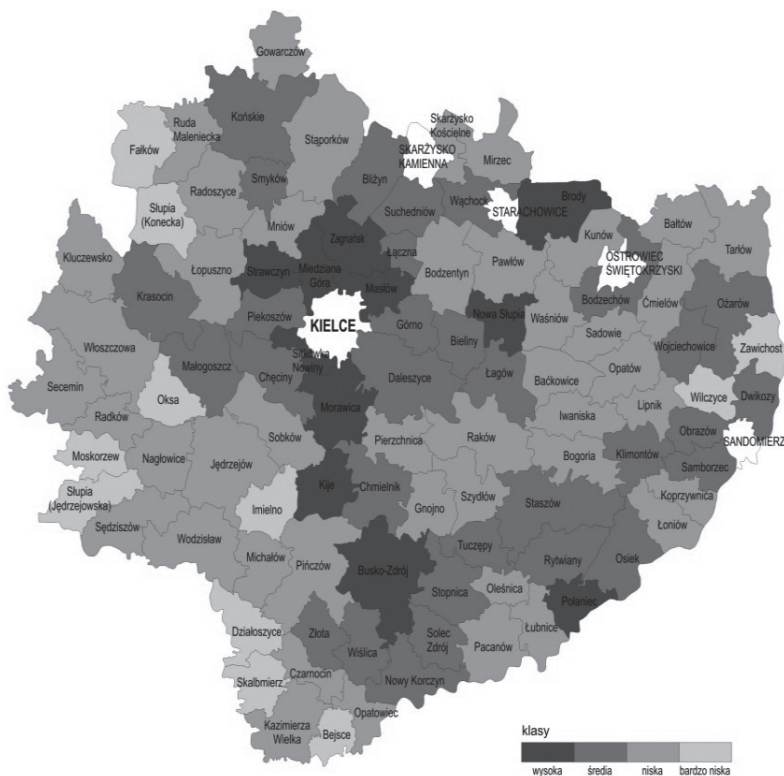
W 2014 roku średni wskaźnik syntetyczny dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa świętokrzyskiego kształtował się na poziomie: 0,096. 42 gminy uplasowały się powyżej średniej wskaźnika, zaś 55 gmin osiągnęło niższe wartości. Rozpiętość wskaźnika Hellwiga dla jednostek o najwyższym i najniższym poziomie rozwoju wyniosła 0,304, co świadczy o średniej różnicy pomiędzy analizowanymi gminami w aspekcie ich uwarunkowań dla rozwoju przedsiębiorczości.

Wartość wskaźnika syntetycznego rozwoju gmin wiejskich i miejsko-wiejskich regionu najsilniej skorelowana była z dochodami własnymi [zł/ 1 mieszkańca] ($r = 0,684$), dochodami ogółem [zł/ 1 mieszkańca] ($r = 0,649$) i długością sieci kanalizacyjnej [km na 100 km²] ($r = 0,623$).

Wskaźnik syntetyczny stworzony na podstawie wszystkich zmiennych uplasował na najwyższych pozycjach gminy: Sitkówkę-Nowiny (0,317), Połaniec (0,246) i Morawicę (0,232).

W grupie gmin charakteryzujących się najniższymi wskaźnikami syntetycznymi znalazły się gminy: Moskorzew (0,013), Działoszyce (0,018) i Bejsce (0,028). Wszystkie te gminy zlokalizowane były na terenach rolniczych.

Wysoki poziom rozwoju osiągnęły gminy sąsiadujące ze stolicą regionu (Sitkówka-Nowiny, Morawica, Zagnańsk, Miedziana Góra, Masłów). Na terenie gminy, będącej liderem klasyfikacji, znajduje się między innymi cementownia Nowiny. Gmina ta osiągała duże wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku od nieruchomości. Podobnie zajmująca 2 miejsce gmina Połaniec, na terenie której zlokalizowana jest elektrownia.

Rys. 5. Zróżnicowanie gmin województwa świętokrzyskiego ze względu na uwarunkowania rozwoju pozarolniczej przedsiębiorczości w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne

8. Wnioski

Wyniki badań pozwalają sformułować następujące wnioski:

- Blisko 60% gmin wiejskich i miejsko-wiejskich Świętokrzyskiego znajdowało się poniżej średniej wskaźnika syntetycznego dla uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości.
- Gminy wiejskie i miejsko-wiejskie regionu były najbardziej zróżnicowane pod względem uwarunkowań gospodarczych i przyrodniczych, najmniejsze dysproporcje dotyczyły uwarunkowań społecznych.
- Gminy położone w zasięgu oddziaływania ośrodków miejskich (zwłaszcza Kielce – stolicy regionu) należały do grupy gmin o korzystnych uwarunkowaniach dla rozwoju przedsiębiorczości.
- Do grupy gmin o korzystnych uwarunkowaniach dla rozwoju przedsiębiorczości należały także te gminy, na terenie których znajdowały się duże, ważne dla

całego regionu przedsiębiorstwa, zatrudniające miejscową ludność. Biegunami wzrostu były: elektrownia w Połańcu i cementownia w Sitkówce-Nowiny.

- Gminy o najmniej korzystnych uwarunkowaniach dla rozwoju przedsiębiorczości, to gminy monofunkcyjne, o charakterze rolniczym, położone peryferyjnie względem Kielc i pozostałych miast regionu.

Bibliografia

1. Miłek D. (2012). Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu na rzecz wspierania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw. *Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance*, Z. 1.
2. Nowak P. (2009). Określenie obszarów zmarginalizowanych i wiodących regionu świętokrzyskiego. *Analiza rozwoju innowacyjności w regionie świętokrzyskim*. Kielce, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego.
3. Salomon J. (2005). Zróżnicowanie rozwoju obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego. *Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich*, Nr 1.
4. Zeliaś A. (2000). *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*. Kraków, Akademia Ekonomiczna.

CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN RURAL AND URBAN RURAL AREAS ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODSHIP

Abstract

The article presents conditions of the development of entrepreneurship in the rural areas of the Świętokrzyskie Voivodship: natural – derived from the resources of the environment and landscape of the region and the system of protected areas, social – reflecting the demographic structure, the quality of human capital, the level of social infrastructure, economic – dependent on the structure of the region's economy, the level of technical infrastructure development, financial support for non-agricultural entrepreneurship, institutional – associated with the activity of local authorities and the institution's business environment.

Key words: entrepreneurship, rural areas, Świętokrzyskie Voivodship.

JEL Classification: M2, R1.